

Kdo jsi? Já jsem já

→ *Promluva Satja Sái Báby z 20. října 2004* ←

*Mír zaniká, pravda je vzácná,
mysl je tomu příčinou.
Ó, udatní synové Bháratu, slyšte!*

(báseň v telugu)

Vtělení lásky!

Bháraťan není jen ten, kdo se narodil v zemi Bhárat, v Indii. Kultura Bháratu je matkou. Země Bhárat je otcem. Bháraťan je ten, kdo má víru v tyto rodiče a pečuje o ně. Některé ušlechtilé duše, narozené v Indii, přijaly velkou kulturu této země a dávají ostatním příklad. Jednou z nich je Šrí Šankaráčárja, který šířil bháratskou kulturu po celé zemi a získal věčnou slávu.

Ádi Šankara vyučoval filozofii *advaity* (nedvojnosti). Tři století po něm přišel Šrí Rámánudžáčárja. Hlásal filozofický systém *višišťadvaity* (podmíněné nedvojnosti), jež zdůrazňuje oddanost (*bhakti*) a odevzdanost (*prapatti*) Bohu. Dvě století po Šrí Rámánudžáčárjovi přišel na scénu Šrí Madhváčárja a šířil filozofický systém *dvaity* (dvojnosti), kladoucí důraz na cestu oddanosti pro ty, kteří kolísají mezi různými filozofickými systémy. Základní princip, spočívající pod všemi třemi filozofickými školami, je jeden a týž, tedy *átmatattova* (átmický princip).

Filozofie *advaity* Šrí Šankaráčárji hlásá jednotu *džívy* (individuální duše) a *brahma* (kosmické duše). Filozofie *višišťadvaity* Šrí Rámánudžáčárji předpokládá, že *džíva* a *brahma* jsou odlišné. Šrí Madhváčárja učil, že ve skutečnosti existují tři koncepty, tedy *déhátma bháva* (vědomí těla), *džívátma bháva* (individualizovaná boží forma) a *paramátma bháva* (univerzalizovaná duše, neboli nejvyšší Já). Nikdo se nepotřebuje držet určité školy nebo se někomu vysmívat. Otázka přimknutí se k určité filozofické škole závisí na duševním obzoru jedince.

Šrí Šankaráčárja zdůrazňoval, že ačkoli má látka různé obměny, vlákno, které ji tvoří, je jedno a totéž. „Látku tvoří množství vláken, utkaných dohromady,“ vysvětloval Šrí Rámánudžáčárja. Člověk by si měl uvědomovat spojující princip, který je za všemi třemi filozofickými školami.

*Šperků je mnoho, zlato je jedno,
krávy mají různé barvy, mléko je však jedno,
bytostí je mnoho, niterný obyvatel je jeden,
národností je mnoho, lidstvo je jedno.*

Ádi Šankara žil krátký život – třicet dva let. Ačkoli filozofie, které hlásali Šrí Šankaráčárja, Šrí Rámánudžáčárja a Šrí Madhváčárja, získala různá jména, podstata všech tří je jedna, tedy *átmatattva*. Totéž lze vysvětlit na příkladu zlata, které tvoří základ šperků s různými názvy a tvary. Aniž by si uvědomovali základní jednotu mezi všemi třemi filozofiemi, přimkli se lidé k různým školám a pomlouvají jeden druhého, což dává ve světě prostor mnohým špatným představám o Indii.

Aby Ádi Šankara vysvětlil pravdu *ékátmá sarva bhútántarátmá* (jeden *átman* spočívá ve všech bytostech), dal několik příkladů. Vzal šperk a vysvětlil, že kov, z něhož je šperk vyroben, je zlato. Šel tedy k základnímu principu. Stejný princip vysvětlil jiným způsobem Šrí Rámánudžáčárja, který zdůrazňoval, že ačkoli zlato tvoří základ šperku, tím, že přijalo tvar řetízku, mělo by být označováno jako zlatý řetěz.

Šrí Šankaráčárja při hlásání filozofie *advaity* citoval védský výrok *ékaméva advitíjam brahma* (Bůh je jediný bez druhého). Šrí Rámánudžáčárja však s tímto názorem nesouhlasil. Jeho hledisko znělo: jak může být obraz (*pratibimba*) bez předmětu (*bimba*). Dokládal tedy jednotu předmětu a obrazu, což pojmenoval jako *višišťádvaita* (podmíněná nedvojnost). Dalším příkladem, udávaným v této souvislosti, je šťáva cukrové třtiny. Šťáva se lisuje z různých druhů třtiny a ze šťávy se vyrábí množství cukroví. Ačkoli je šťáva jedna, přijala nyní mnoho odlišných podob. Zatímco Šankaráčárja zdůrazňoval jednotu šťávy a cukrové třtiny, Šrí Rámánudžáčárja hovořil o různých podobách, jichž šťáva nabyla.

Od dob velkých učitelů (*áčárjů*) až do dnešního dne existuje mezi všemi třemi filozofickými školami mnoho argumentů a protiargumentů. Dnešní studenti však nevěří ani jedné z nich. Odmítají je jako výplody představivosti. Cukr vyrobený ze šťávy cukrové třtiny je hlavní složkou pro výrobu různých sladkostí. Cukr je sladký. Podobně je *brahma* zdrojem a oporou pro celý vesmír. Kam se podíváte, naleznete projev božství (*brahma*) ve všech různých podobách. Tvary se mění a

ve své podstatě jsou iluzorní. Jedině *brahma* je věčným, neměnným principem. Proto Šrí Šankaráčárja prohlásil: *brahma satjam džagat mithjá* (jedině *brahma* je skutečné, svět je klamný). Všichni tři velcí *áčárjové* šířili stejný princip, *átmatattvou*.

Upanišady učí, že celý vesmír je prostoupen stejným *átmickým* principem. Tato pravda je obsažena ve výroku upanišad *ékátmá sarva bhútántarátmá* (jediný *átman* dlí ve všech bytostech), *Íšvarah sarva bhútánám* (Bůh je vnitřním obyvatelem všech bytostí) a *Íšavásjam idam sarvam* (celý vesmír je prostoupen Bohem). Déšť, voda vtékající do řeky i písek v řece, který vodu drží – vše je jedno a pouze jedno. Všechno je *brahma*. Jelikož je všechno ve vesmíru *brahma*, nic nelze přehlížet či opomíjet.

Princip *brahma* se v angličtině nazývá „božský“ (*divine*). Mnozí nevědomí či cyničtí lidé si jej pletou s „přemírou vína“ (*deep wine*) a pijí opojné nápoje. Bez ohledu na takové překrucování si musíme uvědomit, že lahodnost božství je jen jedna. Tato jednota byla v indické kultuře udržována od dávných časů. V souladu s takovou tradicí považujte každého – ať je to mravenec, zvíře či lidská bytost – za skutečné *brahma*.

Někteří lidé mohou pochybovat, zda lze srovnávat lidskou bytost a zvíře. Ano, lze, co se *átmického* principu týče. Vzory chování zvířat jsou však odlišné od vzorů chování lidských bytostí. Z toho hlediska si může někdo myslet, že zvířata jsou jiná, ale základní *džívatattva* je jedna a tatáž. Na základě *džívatattvy* nemůžete vůbec odlišovat mezi živoucími bytostmi.

Sarvam brahmamajam džagat (celý vesmír prostupuje *brahma*). Tuto pravdu lze vysvětlit na prostém příkladě. Zde je bílá látka a tady šafránová. Ačkoli jsou barvy rozdílné, látka je jedna. Látky mohou mít různé barvy a mají odlišná použití, ale látka je jedna a tatáž. Látka je zdroj. Člověk by si měl jednotu zdroje uvědomit. Jakmile poznáte zdroj, všechny odlišnosti v okamžiku zmizí. Dnes však naneštěstí přikládáme důležitost jménům a tvarům a na základě zdroj všech jmen a forem zapomínáme. Díky tomu trpíme nesčetnými obtížemi a trápením. Nádherně vysvětlil princip *advaity* Ádi Šankara ve slavné písni Bhadža Góvindam:

*Bhadža Góvindam bhadža Góvindam
Góvindam bhadža múdhamaté
samprápté sannihité kálé
nahi nahi rakšati dukrňkarané.*

(Zpívej Góvindovo jméno, ó, pošetilý člověče, pravidla gramatiky ti na pomoc nepřijdou, až se přiblíží konec.)

Až se přiblíží konec, nemůže vás zachránit nic jiného než boží jméno. Zpívejte je tedy. Tak Šrí Šankaráčárja varoval, probouzel a učil svět. O dalším osvětlení problémů a utrpení, jimž člověk čelí na své životní pouti v projeveném světě, a o potřebě hledat útočiště v milosti boží, složil Šrí Šankaráčárja následující verše:

*Punarapi džananam punarapi maranam
punarapi džananí džatharé šajanam
iha sansaré bahu dustaré krpajápáre páhi muráre.*

(Ó, Pane. Znovu a znovu jsem lapán do cyklu zrození a smrti, prožívám utrpení pobytem v matčině lůně. Je velice obtížné překročit oceán světského života. Převeď mne přes ten oceán, prosím, a daruj mi osvobození.)

Člověk musí v této souvislosti analyzovat, proč podléhá znovu a znovu zrození a smrti. Tělo (*déha*) podstupuje koloběh zrození a smrti, ale *átman* je věčný. Dokud *átman* zůstává v těle jako jeho vnitřní obyvatel, bude v těle i vědomí. Ve chvíli, kdy *átman* tělo opustí, stane se nehybným (*džada*). Tento jev se nazývá smrt. Jelikož si člověk není schopen tuto pravdu uvědomit, vystavuje se utrpení. Zrození a smrt existují jen pro vnější formu, nikoli pro *átmana*.

Krátký příběh v této souvislosti: žil jednou jeden filozofův syn a studoval vědy. Když studia dokončil, jeho matka zrovna dovršila čtyřicátý rok. V tom roce opustila svoji smrtelnou schránku. Syn se ponořil do hlubokého smutku. Nato si ho zavolal jeho *guru* a pokusil se mu poradit: „Koho považuješ za svoji matku? Tělo? Ne, to není tvoje matka. Běduješ nad mrtvým tělem, které matka opustila. Její tělo je přímo před tebou. Proč bys měl tedy plakat? Tělo opustila energie vědomí (*čaitanja šakti*). To znamená že *čaitanja šakti* představuje tvého otce a matku, nikoli tvary a pouta k těmto tvarům. Je bezpochyby pravda, že po nějakou dobu vztah s fyzickou formou vsutku existuje. Potom však tělo přestane existovat. Když si tu pravdu uvědomíš, pochopíš, proč je vztah k fyzickému tělu zbytečný.“

Předměty se mohou lišit, ale jejich zdroj a opora je jen jedna. Stejný zdroj přijímá různá jména a tvary. Na názvech a formách by člověk neměl rozvíjet závislost, neboť podléhají změnám. Tuto prostou pravdu, založenou na *múlád-hára tattvě*, vysvětlovali lidé odlišnými způsoby jako hlubokou filozofii. Dali tak prostor k určitým chybným představám. Základní princip za filozofií *advaity* Šrí Šankaráčárji a filozofií *višišťadvaity* Šrí Rámánudžáčárji je ve skutečnosti jeden a týž.

Vtělení lásky, studenti!

Dnes hovoříme o významné a vznešené filozofii velice obecně. Šrí Šankaráčárjova filozofie je ve svém základě hluboká a vysvětluje důležitou pravdu prostou a krásnou poezií. K vyjádření základních principů v plné míře by bylo jakékoli množství výkladů nedostatečné. Šrí Šankaráčárja napsal také důležitý komentář k Bhagavadgítě. V komentáři Ádi Šankara vysvětlil, že ve *dvaitě* je *advaita* a v *advaitě dvaita*. *Višišťádvaita* obsahuje *advaitu* i *dvaitu*. Všechny tři filozofické školy tak vedou ke stejnému cíli a jejich společný význam je *brahma satjam džaganmithjá* (jedině *brahma* je pravda a svět je iluzorní).

Celý svět se jeví, jako by obsahoval nespočet jmen a tvarů. Člověk by se neměl do těchto jmen a tvarů zaplétat. Pravdu je možné poznat jen tehdy, když jsou jména a formy odloženy stranou a je rozpoznán základní zdroj. Ta pravda je *tattvamasi* (To jsi ty). Je to *pradžňánam brahma* (trvale sjednocené vědomí je *brahma*). To vědomí je *ajam átmá brahma* (vlastní Já je *brahma*). Když podrobíte zkoumání *mahávákju tattvamasi*, povede vás ke vědomí „Já jsem To“ a „To jest Já“. Pokud si dokážete tuto pravdu uvědomit, zjistíte, že princip „Já“ podepírá všechno ve vesmíru jako princip jednoty. Musíme si tento univerzální princip „Já“ uvědomit.

Je zbytečnou námahou nad touto otázkou vznášet argumenty a protiargumenty a plýtvat časem. Jediný aspekt, který si máte uvědomit, je „já jsem *brahma*“. Když se vás někdo zeptá: „Kdo jsi“, zní správná odpověď: „já jsem Já“ , „já jsem slovo, tvar a jméno“. Ono „Já“ popisuje a vysvětluje vše. Když se někdo ptá, kdo jste, neodpovídejte uváděním svého jména. Jméno představuje označení, dané tělu. Vy nejste tělo. Proto odpovídejte „já jsem Já“. O dosažení takového stavu jednoty by měli usilovat všichni.

Koncepty védanty vedou k nekončícím argumentacím a sporům. Nezapojujte se do nich. Vždy si uvědomujte „já jsem Já“. Tento princip je mimo jména a formy. Reprezentuje *brahmatattvu*, což je Jediný bez druhého. Když se vás někdo zeptá, kdo jste, odpovězte „já jsem Já“. Jestliže se vy podobně zeptáte někoho jiného, kdo je, jeho odpověď by měla znít „já jsem Já“. Všichni jsou tedy „já jsem Já“. Množství otázek vzniká jen tehdy, když si myslíte „já nejsem Já“.

Milí studenti!

Musíte se konečně pevně rozhodnout, že „já jsem Já“. Neměli byste se ztotožňovat s tělem a říkat „já jsem dítě“, „já jsem mladík“, „já jsem starý muž“ a podobně. Tyto rozdíly se vztahují k okolnostem, jako je věk. Jaký další stupeň následuje po stáří? Nikdo neví. Ale princip „Já“ existuje v dítěti, mladíkovi i starci. Je základním a neměnným principem. Když se vás tedy někdo zeptá,

kdo jste, odpovídejte: „já jsem Já“. Není-li schopen tomu principu porozumět, netrapte se nad tím, držte se svého principu. Čehokoli na světě dokážete dosáhnout jen tehdy, když rozvinete takové pevné přesvědčení. Filozofické koncepty se dají vysvětlit velmi mnoha způsoby. Obsahují množství významů.

Dvacátého října 1940 jsem učinil následující prohlášení, prvně odhalující mou pravou totožnost:

*Vězte, že jsem ve skutečnosti Sáí,
odvrhněte své světské vztahy,
vzdejte se úsilí mne omezovat,
světská pouta již mne nemohou déle svazovat,
nikdo, ať jakkoli mocný, mne nezadrží.*

(báseň v telugu)

Jelikož jsem prohlášení učinil dvacátého října, tento den slavili lidé jako významný. Datům bychom neměli dávat příliš velkou důležitost a slavit je jako narozeniny, den prohlášení *avatárství* a podobně.

Jednou pozvala Rukminí svého chotě Kršnu k sobě do paláce: „Svámí! Dnes mám narozeniny. Přijď na večeři, prosím.“ Satjabhámá, další Kršnova manželka, která byla rozhovoru přítomna, se rozzlobila: „Jestliže jsou dnes tvé narozeniny, je to i den, kdy jsem vstoupila poprvé do domu svých příbuzných z manželovy strany. Kršna mi toho dne položil kolem krku zásnubní šňůru. Měl by tedy dnes navštívit pouze můj dům.“ Den se změnil v dohady mezi dvěma ženami, ale Pán Kršna se připravil na návštěvu obou domů. Nedělal mezi nimi rozdíl. Tak musíme v božství poznávat princip jednoty.

U příležitosti svátku Dasará, v Prašánti Nilajam dne 20. října 2004